

Václav Klaus

Jiří Weigl

Ladislav Jakl

Ivo Strejček

Michal Semín

Ladislav Henek

SJEZD LANDSMANŠAFTU U NÁS PROČ?

Česká veřejnost se dozvídá, že na pozvání jisté soukromé české iniciativy se má letos koncem května v Brně konat poprvé na českém území sjezd Sudetoněmeckého Landsmannschaftu. Opět slyšíme slova o smíření našich národů, přátelství atd., ale všichni cítíme, že jde o něco zcela jiného. Někdo se znovu snaží vrátit téma minulosti do hry, poté co pamětníci ve své rozhodující většině již nežijí, mladá generace o problematice již většinou nic netuší a svět je zaměstnán zcela jinými problémy.

Obsah

Předmluva	5
„Sudety“ v Brně? <i>Ladislav Jakl</i>	8
Co je záměrem konání sudetoněmeckého sjezdu v Brně? A či je to záměr? <i>(Václav Klaus)</i>	10
Česko-německé vztahy v nejisté sezoně <i>(Jiří Weigl)</i>	17
Proč tak snadno zapomínáme na část naší bolestivé historie? <i>(Ivo Strejček)</i>	27
Od Mnichova 1938 k Brnu 2026: smíření, nebo revize dějin? <i>(Michal Semín)</i>	36
Vzývání starých démonů <i>(Ladislav Henek)</i>	43
Dvě fotky <i>(Ladislav Jakl)</i>	46

Předmluva

Dnešní svět nás děsí množstvím narůstajících nejistot, návratem do časů, kdy se konflikty mezi státy řešily primárně silou a válka byla přijatelnou metodou. Už se neválčí pouze na notoricky nestabilním Blízkém východě, už dlouho se válčí v Evropě na Ukrajině a všichni si na tuto situaci tak nějak zvykáme, nebo jsme zvykáni.

Občas si uvědomíme (s úlevou, že dnes už to tak není), že to, co je dnes Blízký východ, byl před sto lety náš region zmítaný národnostními spory, revanšismem a hospodářskou krizí. České země byly ohniskem nesmiřitelného konfliktu mezi svými obyvateli německé a české národnosti, který se postupně vyhrocoval a prohluboval, až nakonec podstatně přispěl k rozbití staleté habsburské monarchie a v Mnichově i ke zničení nástupnického Československa. Tragické vyústění staletého soužití Čechů a Němců nejprve v německou okupaci s genocidními plány vůči českému národu a poté odsunem českých Němců učinilo za touto nešťastnou kapitolou tečku, která v myslích a srdcích současníků i potomků zanechala hluboké rány, které vztahy obou národů ještě dlouho komplikovaly.

Silně jsme si to uvědomovali především po pádu komunismu, kdy se naše země rychle dostala pod tlak organizací odsunutých Němců a částečně i německé vlády, se snahou reinterpretovat tragické období nedávné historie, popřít jejich příčinné souvislosti a vyvodit z toho nároky na majetkovou či jinou satisfakci. Rizika z toho plynoucí vyřešila Česko-německá deklarace, která vzájemné vztahy orientovala od minulosti do budoucnosti. Tragické kapitoly vzájemné historie přestaly být

díky tomu už čtvrt století politickým tématem, česko-německá relace má dnes zcela jiný obsah a zaměření.

V této situaci se náhle česká veřejnost dozvídá, že na pozvání jisté soukromé české iniciativy se má letos koncem května v Brně konat poprvé na českém území sjezd Sudetoněmeckého landsmanšaftu (Sudetendeutsche Landsmannschaft). Opět slyšíme slova o smíření našich národů, přátelství atd., ale všichni cítíme, že jde o něco zcela jiného. Někdo se znovu snaží vrátit téma minulosti do hry, poté co pamětníci ve své rozhodující většině již nežijí, mladá generace o problematice již většinou nic netuší a svět je zaměstnán zcela jinými problémy.

Dnešní Evropa také vypadá zcela jinak než po skončení druhé světové války – Německo je znovu rozhodující silou Evropy, USA z ní odcházejí, Rusko je prohlášeno za nepřítele. Jak bude vypadat Evropa a především náš středoevropský region, není vůbec jasné. A v této situaci chce kdosi znovu hrát sudetoněmeckou kartu.

Pro IVK tato tematika vždy byla zásadní. Nechceme připustit, aby se stará hra s minulostí začala znovu rozehrávat k újmě a proti zájmům naší země. Chceme, aby o těchto nebezpečných aktivitách veřejnost věděla, aby k nim probíhala veřejná diskuze, aby naši politici situaci nepodceňovali.

Ze všech těchto důvodů vychází tento Newsletter Plus, který přináší texty autorů IVK a dalších autorů IVK blízkých. Václav Klaus v něm hovoří k tomuto tématu z pozice příslušníka generace, která tragickou dobu v raném mládí zažila, i politika, který se tématem hluboce zabýval a prakticky se jeho řešení věnoval. Ladislav Jakl, Ivo Strejček a Jiří Weigl se ve svých textech německou otázkou a širšími souvislostmi česko-německých vztahů zabývají z různých hledisek v různém rozsahu. Do našeho Newsletteru Plus přispěli svými články i externí autoři Michal Semín a Ladislav Henek.

Věříme, že pozorný čtenář dostává do ruky texty, které zaujmou a podnítí diskusi nejen nad svým obsahem, ale především nad velmi spornou akcí, kterou se někdo pokouší vrátit minulost zpět. Nenechme se mýlit slovy o smíření Čechů s Němci, oba národy jsou dávno smířeny. Jenom někteří lidé se stále nechtějí smířit s dějinami, chtějí je přepisovat, případně odehrávat znovu a lépe pro sebe. Neměli bychom jim to dovolit.

Jiří Weigl, 17. 3. 2026

„Sudety“ v Brně?

Ladislav Jakl

Na dny 22.-25. května je do Brna svolán sjezd SdL, Sude-toněmeckého krajanského sdružení. Poprvé od války na našem území. V našich poválečných dějinách nic takového nemá obdo-by. Nejde o žádné etnografické folkloristické setkání sousedské srdečnosti. Je to akce natolik znepokojující, že k tomuto tématu IVK vydává speciální vydání Newsletteru Plus, které právě dr-žíte v rukou. Není nám jedno, jak tato akce bude interpretována v české společenské debatě a k jakým tato interpretace povede závěrům.

Akce se koná na pozvání iniciativy Meeting Brno. Iniciativa čerpá prostředky z veřejných zdrojů včetně podpory od měš-ta Brno. Příjmy z darovacích a dotačních smluv vzrostly v roce 2025 oproti předchozím letům desetinásobně.

Ředitel iniciativy Petr Kalousek pravil, že sjezd „má být symbolem Evropy spojené proti vzrůstajícím se národovec-kým politickým směrům, tedy přesně proti těm, které způso-bily druhou světovou válku“. To je velmi originální náhled. Člověk by řekl, že válku způsobil německý nacistický režim. Vlastenecké a národní vzepětí v ostatních zemích naopak vedlo k porážce nacismu a k ukončení války. A vlastenecké a národní vzepětí v evropských státech je dnes hlavní pře-kážkou k nastolení Kalouskovy vyzývané „spojené Evropy“ do unifikovaného a centralizovaného celku pod vedením Ně-mecka.

Je ale dobré, že víme, co je cílem jak iniciativy Meeting Brno, tak brněnského sjezdu Sudetoněmeckého landsmanšaftu. Ví to i množství dalších lidí a skupin, které proti konání sjezdu na půdě České republiky protestují. Řada jednotlivců a iniciativ v tomto smyslu psala dopisy, výzvy a petice přímo SdL. Požadují, aby SdL svůj plán na uspořádání sjezdu zrušilo.

Plány SdL lze pochopit. Tato organizace sdružuje nejradikálnější potomky odsunutých etnických Němců z Československa po druhé světové válce. Jejich cíle jsou opatrně či otevřeně revanšistické a symetrizační. Tomu odpovídá i politika sdružení.

Debata kolem pořádání sjezdu SdL (i tento náš sborník) ale primárně nespočívá ve vymezování se vůči plánům SdL. Pokud se tyto plány nestanou součástí oficiální politiky Německa, nemuselo by nás to tak moc trápit. Co nás ale musí trápit a znepokojovat, je „kolaborantská“ iniciativa českých společenských struktur, která se vědomě a aktivně dává do služeb budování „spojené Evropy“ pod německým vedením a používá k tomu i peníze českých daňových poplatníků. V tomto smyslu je spor kolem brněnského sjezdu především sporem česko-českým a méně česko-německým.

A právě v tomto duchu je neseno i jádro příspěvků tohoto Newsletteru IVK Plus. Neignorujeme zahraničně politický kontext sporu, ale je zjevné, že k vyřikání je leccos především zde, mezi námi, na domácí české společenské a politické scéně.

9. 3. 2026

Co je záměrem konání sudetoněmeckého sjezdu v Brně? A čím je to záměr?

Václav Klaus

Původně jsem chtěl v nadpisu zdůraznit, že píšou o sudetoněmeckém sjezdu v České republice, protože bude prvně mimo Německo, ale uvědomil jsem si, že by to bylo nepřesné. Tento sjezd má totiž být v Brně. Vypadá to ode mne jako pouhá hříčka slov. Troufám si ale říci, že není. Z mé životní zkušenosti v politice i mimo ni vyplývá, že s Brnem je vždycky problém.

Určitě to neplatí pro všechny Brňáky. Platí to však pro brněnské politické aktivisty všeho ideového zabarvení, ale právě ti jsou nejvíce slyšet. Až v Praze. Víím také, že je v těchto věcech velmi riskantní generalizovat.

V kontextu tohoto tématu nepovažuji za náhodu, že pozvání pro Sudetoněmecký landsmanšaft přišlo z Brna, a ne z jiného místa České republiky. Přišlo zdánlivě nikoli z Brna, ale od spolku či iniciativy *Meeting Brno*. Nenechme se tím mýlit. Tento spolek je z Brna a má podporu tohoto města. Bek, lidovci, Herman, ale i Fiala (dlouholetý, už i za komunismu přítel nebo snad jen známý Bernda Posselta) vždy dávali – spolu s Pithartem – najevo, že problém netriviální české identity vidí poněkud jinak než my ostatní. Že je ze své podstaty tato identita problematická, to jim nevadilo, a že by se s ní mělo zacházet velmi

opatrně, nebrali v úvahu. Vždy měli, i v přeneseném smyslu, blíže do Vídně než do Prahy (nebo do Ostravy).

Tento úvod mého textu není samoučelný a určitě není jízlivým atakem na Brno. Chci se tím přihlásit k názoru kolegy Jakla, který v úvodu našeho sborníku důrazně vysvětlil odlišnost toho, **zda je debata o sudetoněmeckém sjezdu v Brně česko-českým nebo česko-německým tématem**. Plně sdílím jeho názor, že je dnes primárně tématem česko-českým.

Na německé straně se v poslední době v tomto smyslu nic mimořádného nestalo. Dnes má Německo úplně jiné, velmi akutní problémy, ale neměli bychom zapomínat na to, že jsme v těchto věcech vždy nacházeli větší porozumění v německé SPD než v CDU. V Merzovi v tomto ohledu, stejně jako i v mnoha jiných, vidím zrod nového problému, návratu k trochu jinému Německu. To ale asi není příčinou toho, že tzv. sudetoněmecký problém dostal právě teď novou dimenzi, tentokrát zevnitř naší země. (Chci přesto věřit, že by se to za „hodně“ paní Merkelové nestalo.)

Ze svých četných návštěv v Německu vím, že česko-německý problém přetrvává. Nebyl překonán zrodem EU a naším členstvím v ní, ani pouhým plynutím času, které minulost nutně zmenšuje. **Vím, že německé smíření se s výsledky druhé světové války a s odsunem německého obyvatelstva z tehdejšího Československa nikdy nenastalo**. Pro Německo to bude i nadále citlivé téma. Víam, že tento problém přesahuje generace, že „se dědí“ (respektive že se dědí hlavně to, že se na tomto tématu v Německu velmi snadno dělá líbivá politika).

Protože se Němci sami se sebou a se svými dějinami nesmířili, snaží se to nahradit náhradním projektem smíření Čechů a Němců. Já s Němci nesmířen nejsem. Já dějiny nezpochybňuji, protože vím, že to nemá smysl. Minulost se nedá změnit. Já chci

mít s Německem a Němci přátelské vztahy dnes (a zítra) založené na rovnocenném partnerství a na vzájemném respektu. **Verbální smířování se je únikem z reality.** Je to pokrytecký slogan, který v sobě skrývá úsilí nezanedbatelné skupiny lidí na obou stranách hranic o přepsání historie. My se ale své historie vzdávat nechceme a nepotřebujeme. My nejsme se svým životem (čili historií) tak nesmířeni jako Petr Pithart, že bychom ho chtěli změnit. Ex post.

My jsme nerozpoutali dvě světové války, my nejsme příčinou desítek milionů válečných obětí, my jsme si nevymysleli masové vraždění Židů, my jsme nebudovali koncentrační tábory, my jsme neorganizovali Drang nach Osten, my jsme nehledali nový „životní prostor“ a nechtěli vyhladit český národ (a Slované vůbec). Atd., atd.

V loňském roce, v roce osmdesátého výročí konce druhé světové války, jsem o tom opakovaně mluvil a psal, zejména v knize „**Od Beneše po Ukrajinu**“ (Praha, Nakl. Olympia, 2025). Základní teze této knihy nebudu opakovat, je snadno dostupná. (Pro ty, kteří vážnou diskusi chtějí.)

V kakofonii hlasů, které k nám doléhají ze sousedního Německa, je hlas Sudetoněmeckého landsmanschaftu (a mnoha dalších, podobně uvažujících německých seskupení i jednotlivců) i dnes nepřehlédnutelný. Jestli ho u nás někdo neslyší, pak neposlouchá pozorně. Nebo má sklon tyto hlasy a tato témata bagatelizovat. Já – asi po celý svůj život člověk, který se narodil nikoli v Československu nebo v České republice, ale v protektorátu Čechy a Morava a který má osobní zkušenost z netriviálního vyjednávání Česko-německé deklarace s kancléřem Kohlem – je nebagatelizuji. (Ať mám v Německu kdekoli vystoupení – a nevím, kdo jich z naší republiky v posledních 35 letech měl tolik jako já – vždy mi přátelský organizátor před zahájením potichu říká: počítejte s tím, že je

tady skupina lidí, kteří budou chtít nastolit sudetoněmecký problém.)

Jedna osobní vzpomínka

V roce 1965, tedy „jen“ dvacet let po válce (ale proti dnešku je to úplně jiný historický čas a diametrálně odlišný kontext), jsem se jako hráč basketbalu dostal prvně do Západního Německa. Hráli jsme na mezinárodním turnaji v Mnichově, ve městě, kde shodou okolností ve stejné chvíli probíhalo zahájení každoročního, velmi populárního Oktoberfestu. Byli jsme pozváni – mezi tisíci dalšími – do hlavní Bierhalle na známé Theresien Wiese, kde mnichovský starosta každoročně – přesně v poledne – slavnostně čepuje první pivo.

S přibývajícím odpolednem se tam piva vypilo víc a víc. Bavoři začali zpívat. Takový masový zpěv je v Česku věcí neznámou. Pro mne v něčem zneklidňující. Protože příliš stádní a neindividuální. Teď se tomu začíná blížit chování fanoušků při fotbalových utkáních, ale i to je u nás importem z Německa.

Masově za námi začali chodit bodří pánové středního a vyššího věku. Chtěli si přituknout a vzpomínali přitom na krásné dny roku 1942, kdy jako němečtí vojáci sloužili v Praze. Zajímalo je, jestli ještě existuje ta či ona pražská hospoda, k mému překvapení si jejich jména po dvaceti letech dobře pamatovali. U nás ale byla v roce 1942 v nejvyšším stadiu heydrichiáda, něco, co bych se tehdy v Mnichově neodvážil zmínit. S touto myšlenkou na jazyku jsem tam tehdy opravdu nejel. Nechtěl jsem vyvolat jakýkoli konflikt, ale vzpomínání na wunderschöne Moldau jsem vydržet nemohl. Z Oktoberfestu jsem odešel. Byl to důsledek mé absence smíření se? Myslím, že nikoli. Spíše to byla a je výzva k tomu, abychom se pokoušeli dívat dopředu a vytvářet podmínky pro to, aby se v budoucnu nic takového jako rok 1942 nemohlo opakovat.

Je organizování sudetoněmeckého sjezdu v Brně pozitivním krokem?

Je organizování sudetoněmeckého sjezdu v Brně k česko-německým vztahům pozitivní věcí, či nikoli? Pánové Bek, Herman, Bělobrádek, Fiala si asi myslí, že příspěvkem pozitivním je. Já ne. Povzbuzuje to ty, kteří se domnívají – s různou měrou naléhavosti a s různými ambicemi, co by mělo být dalším krokem –, **že je s výsledky a důsledky druhé světové války něco třeba udělat.** Já jsem si spolu s Helmutem Kohlem myslel, že jsme při vyjednávání Česko-německé deklarace, podepsané v Praze v lednu 1997, tečku za minulostí udělali, ale není tomu tak.

Zmínil jsem problém české identity ve vazbě na naše sousedství s velkým a ambiciózním, o vůdcovství v Evropě znovu usilujícím s Německem. Mohl bych přidat i téma samozřejmosti nebo nesamozřejmosti existence českého státu. Nemám na mysli tato témata v podobě, jak vypadala před stovkami let. Mluvím o současnosti (a představitelné budoucnosti).

Český stát – a neopájejme se vzpomínkami třeba na Jana Lucemburského nebo Karla IV. – existuje pouze jedno století, a to ještě v dnešní podobě (tedy bez Slovenska) jen tři desetiletí. Vznikl a do této podoby se utvořil díky unikátním historickým okolnostem. Patří mezi ně tragická Velká (neboli první světová) válka, nacistická expanze hitlerovského Německa a jeho stejně tragický konec v roce 1945, naše čtyři desetiletí trvající komunistická zkušenost ukončená až v roce 1989, rozdělení Československa (a znovusjednocení Německa), když připomínám jen ty nejvýznamnější věci.

K nim se dají doplňovat přesná časová data. V posledních dekadách však probíhají dva procesy, které mění svět – zrod uměle sjednocované Evropy a vytváření Evropské unie na straně jedné a zrod multipolárního světa na straně druhé. Ty se nedají tak přesně datovat, ale historické postavení českého státu mění.

Evropské unii, resp. evropské nomenklatuře, od jednotlivých národních států zcela oddělené skupině lidí, je existence národního státu, tedy i České republiky, solí v očích. Národní stát je oslabován nepřetržitým, málo viditelným, bez fanfár probíhajícím, za pouhou racionalitu vydávaným **přesunem pravomocí z jednotlivých členských států do Bruselu**, což je proces, který každý, kdo prožil a pochopil zhoubnost komunistického centralismu, musí vidět (a měl by vědět, že na tomto procesu bylo klíčové slovo centralismus, nikoli adjektivum komunistický). To je odvěké téma našeho institutu, teď ho snad není třeba od základu vysvětlovat, ale kdo ví, co o tom tuší generace Z.

Národní stát je oslabován zdola, jeho – Bruselem záměrně organizovanou, ale ambicemi hejtmanů a Landeshauptmannů (a na ně napojených aktivistů po celé Evropě) nesmírně zesilovanou – **regionalizací Evropy**, což je zrcadlový doplněk oslabování národních států shora. Právě tento tlak z obou stran považují pro Českou republiku za osudový. Z tohoto úhlu se musím dívat i na ambice Sudetoněmeckého landsmanšaftu i na záměry spolku Meeting Brno. Je to pokus o vytváření dalších třecích ploch naší existence. Vůbec samo o sobě přijetí v historii neznámého slova Sudety je nenáhodné. Na rozdíl od mnoha jiných se o soudržnost českého státu strachují a pod tímto zorným úhlem musím hodnotit letošní ambice některých Brňáků.

Sílu Evropské unie na straně jedné i sílu explicitní, ale zejména implicitní asociace hejtmanů všeho druhu může vyvažovat jen a jedině silná a názorově pevná a jednotná česká vláda. Je Babiš a jeho dnešní koalice, jejichž někteří členové v minulosti koketovali s myšlenkou zemských vlád uvnitř České republiky (i když netušili, že papouškují myšlenku Petra Pitharta nedávno zopakovanou v článku v deníku Právo), dostatečnou zárukou, že si tento problém uvědomují a považují ho také za zásadní? Přál bych si, abych mohl říci s plným přesvědčením, že tomu tak je. Ale přesvědčen o tom nejsem.

Měli bychom vyvolat poctivou interní diskusi na politické scéně, abychom náhodou nebyli překvapeni. (Se smutným pousmáním říkám, že Pražák ve vrcholné české politice už dávno není. Z mnoha jiných aspektů naštěstí.) Hrozí, že pro Babiše a jeho způsob uvažování jde o příliš ezoterická témata, která on chce vyvažovat pragmatismem a dojednáváním dodávek ropy a plynu tím či oním ropovodem a plynovodem. Je to ezoterické téma? Ano, i ne. Tento obecnější rámec je významnější než cokoliv jiného.

Stále výraznějším rámcem pro naše jednání – s mým zásadním nesouhlasem – je Evropská unie. Že by kosmopolitičce, ale hlavně Němce, Ursule von der Leyenové mohl vadit sudetoněmecký sjezd v České republice, je nepředstavitelné. Německo v čele EU musí být velmi pro. Že by předseda Evropské rady Portugalec Costa mohl vůbec něco tušit o sudetoněmeckém problému, to si nedovedu představit. Že by Estonka, tedy občanka jednoho z nejmenších členských států EU, Kallasová, bojující stále ještě se Sovětským svazem, mohla mít sebemenší zájem na udržení samostatnosti České republiky vůči svému mocnému západnímu sousedovi, je pro mne také nepředstavitelné. Ta vidí jen už dávno neexistující Sovětský svaz (a nepřipomíná významnou funkci, kterou v něm měl její otec). Nebudu vyjmenovávat další výrazné představitelé EU, není to třeba. O Českou republiku nikomu z nich nejde (a jít nemůže, a dokonce asi ani jít nemá).

Nic z toho není argumentem pro to, že se máme spoléhat na nějaké formální záruky. Zdánlivě pevné dohody jsme měli i před Mnichovem roku 1938 a ukázalo se, že tyto záruky měly, když už na ně došlo, nulovou platnost a význam. Teď to nemůže být jiné. Závisí jen a jedině – jako vždycky v dějinách – na nás. Na naší jednotě. A na našem odhodlání. I proto tento sborník.

2. 3. 2026

Česko-německé vztahy v nejisté sezoně

Jiří Weigl

Koncem května letošního roku se má v Brně na pozvání iniciativy Meeting Brno konat poprvé na území České republiky sjezd Sudetoněmeckého landsmanshaftu. Tato jakoby soukromá událost, která však bude mít podstatný politický přesah a bude svým charakterem politicky průlomová, nám po dlouhé době připomněla, že se stará historie, již už velká část české veřejnosti ze své paměti vytěsnila, vrací a že se stará rizika a hrozby mohou znovu vynořit, a to rychleji, než si kdokoliv donedávna myslel.

Svět se zásadně mění

Posledních více než osmdesát let zažila Evropa s výjimkou postsovětského a postjugoslávského prostoru bezprecedentní mírovou epochu. Mainstreamová propaganda si navykla to přičítat evropské integraci a existenci EU, která prý odstranila staré antagonismy a vyloučila opakování starých konfliktů, které Evropu v první polovině 20. století přivedly ke dvěma válečným katastrofám. Ve skutečnosti pravou příčinou tohoto vývoje nebyla moudrost evropských politiků a jimi vytvořených bruselských institucí. Byla to absolutní převaha supervelmocí USA a SSSR, jejich mocenská rovnováha a vzájemné odstrašení, které odsunuly možnosti evropských hráčů do pozadí a zbavily je schopnosti provádět autonomní zahraniční politiku.

Po skončení studené války a rozpadu SSSR to byla nezpochybnitelná americká vojenská a mocenská dominance, která určovala poměry v Evropě. Byla to velká historická anomálie, a my jsme ji začali brát jako danost.

Náš kontinent z této mírové dividendy mohutně těžil a zažil éru hospodářského rozkvětu a růstu životní úrovně. Pod americkým bezpečnostním deštníkem západní Evropa jako politicky druhořadá síla zpočátku mohutně profitovala z procesu globalizace, který evropskému průmyslu otevřel nová působiště ve východní Evropě a v Asii. Nebývalé bohatství a růst životní úrovně v západní Evropě měly za následek vznik společenské atmosféry, kterou lze asi nejlépe charakterizovat jako „nesnesitelnou lehkost bytí“, v níž se začalo dařit extrémním levicovým ideologiím, které pozornost veřejnosti a politiky obrátily od zásadních tradičních oblastí – hospodářského a sociálního rozvoje a bezpečnosti – k utopickým projektům záchrany klimatu, planety a zajištění absolutní rovnosti všem, a to nikoliv v příležitostech, ale ve výsledcích.

To v průběhu několika dekád přineslo trpké ovoce. Materiální výroba se přenesla masově mimo Evropu a ta, spoutaná stále rostoucí houštinou regulací, začala prudce ztrácet v ekonomické výkonnosti a masivně se zadlužovat. Masová migrace mění společenskou atmosféru v západní Evropě a společnosti v jednotlivých zemích se začínají radikalizovat. Společenský konsenzus ohledně dalšího směřování se vytrácí, společenské antagonismy narůstají.

V globálním měřítku se tento vývoj projevil zásadní změnou americké politiky po volbách v roce 2024. Trumpova vláda reaguje na změněnou globální situaci a na poznání, že nemá smysl se pokoušet udržovat unipolární světové uspořádání s Amerikou v čele, na které již nemá dost sil. Historicky výjimečné období globální stability a dominance jedné

supervelmoci končí. Svět se stává multipolárním se vším, co to znamená.

Je dobré si uvědomit, že autorita mezinárodního práva a mezinárodních institucí byla odvozena především právě od autority dominantní supervelmoci, jejímž zájmům jejich fungování primárně sloužilo. V multipolárním světě pohodlný svět globalismu přestává fungovat. Nastupuje starý dobře známý „koncert velmocí“ a střetávání jejich zájmů a poměřování sil rozhoduje o poměrech ve světě. Může se nám nelíbit, můžeme proti tomu protestovat nebo tesknit po starých časech, ale to je tak všechno.

USA už nad Evropou nehodlají držet svůj ochranný deštník a dávají evropským státům „svobodu“ starat se o sebe samy a prosazovat své zájmy, jak chtějí. To je ohromná výzva pro EU, kde špatná ekonomická a politická situace ve většině zemí nevytváří dobré prostředí pro harmonizaci velmi odlišných zájmů a priorit v situaci, kdy chybí vnější hegemon, který v minulosti v konečném důsledku rozhodoval a vývoj usměrňoval.

Katalyzátorem problémů se stala rusko-ukrajinská válka, v níž se některé evropské země silně angažovaly a Rusko vydávají za zásadní hrozbu, zatímco pro ostatní vztahy k Rusku podobnou prioritu nemají. Je však bez ohledu na to, kdy válka skončí, jasné, že je pryč období, kdy evropská politika nemusela brát na Rusko ohled, kdy to bylo z rozhodování o poměrech na kontinentě vyloučeno a jeho zájmy ignorovány. Pro evropské velmoci bude Rusko chtít nechtít partnerem a lze očekávat, že se nakonec vyvine nějaká forma vzájemné koexistence. Věčná konfrontace, o níž sní někteří fanatici ve východní Evropě, není realistický koncept.

EU bez amerického deštníku, nad níž se u nás někteří dnes bláznivě radují, bude čelit řadě problémů, které mohou vynést na povrch staré politické problémy překryté dekádami omezené suverenity. A německá otázka je jednou z nejvážnějších.

Německo v „opuštěné“ Evropě - nová rizika

Německo vstupuje do nové éry znovu jako nejsilnější evropská mocnost. Bohužel dnes hospodářsky neprosperuje, je vnitřně silně politicky rozděleno, prochází etnickou a kulturní proměnou a působí, že na změnu poměrů ve světě i v Evropě není příliš připraveno.

Všeobecné očekávání, že Německo by mělo Evropu v nové situaci vést, přichází v době, kdy síla a potenciál této tradiční evropské velmoci za hlavními mocnostmi dnešního světa výrazně zaostává. O Německu se od jeho sjednocení v roce 1871 traduje, že je pro Evropu příliš velké na to, aby nerozbito její rovnováhu, ale příliš malé na to, aby ji dokázalo ovládnout nebo vést. Vývoj ve dvacátém století tuto tezi plně potvrdil. Zlatý věk zažila západní Evropa v éře rozdělení Německa, kdy válkou zdeptané, spojenci okupované a politicky zdrženlivé Západní Německo vzorně spolupracovalo se svými sousedy i zámořskými partnery a ku prospěchu všech se stalo motorem evropské ekonomiky a spolehlivou pacifistickou demokracií.

Znovusjednocení Německa po pádu komunismu bylo zásadním projektem, který poutal síly i pozornost této země na téměř dvě dekády. Proběhlo jako pohlčení německého východu západem a přes gigantické prostředky, které byly na transformaci bývalé NDR a vyrovnání podmínek utraceny, lze říci, že se stanovených cílů zdaleka nepodařilo dosáhnout. Přetrvávají podstatné rozdíly v ekonomické i životní úrovni a výrazně se liší i politická atmosféra a politická situace. Poslední volby ukazují jasnou hranici volebních preferencí kopírující státní hranice bývalé NDR. Na východ jednoznačně dominuje konzervativní AfD, na západ mají tradiční strany přece jen stále většinu. Tyto nůžky se stále více otevírají tak, jak roste nespokojenost napříč celým Německem.

V prvních dvou dekádách po sjednocení zažívalo Německo šťastné období, kdy těžilo z přijetí levnější měny eura, než byla původní DM, dále ze vzniku subdodavatelského zázemí za jeho východní hranicí v bývalých postkomunistických zemích a z obrovských exportních příležitostí na obřím čínském trhu. Na těchto třech polštářích spočívala německá prosperita merkelovské éry.

Německo se při tom stále prezentovalo jako zdrženlivá a poučená mocnost, která dbala o udržování stability na kontinentě, svou politiku stavěla na atlantickém spojení a při tom udržovala vyvážené vztahy s Ruskem, s nímž hodlala rozsáhle a dlouhodobě hospodářsky spolupracovat. V oné době míru a hojnosti však německá politika napříč politickým spektrem propadla ideologii levicového zeleného progresivismu a mesiášského utopismu, který politickou scénu zcela prostoupil. Výsledkem byla merkelovská *Energiewende* a celkový posun politiky doleva směrem k utopickým zeleným klimatickým cílům, ideologickému fanatismu a asertivnímu aktivismu.

Německo začalo využívat svou ekonomickou váhu a bez ohledu na zájmy ostatních na evropské úrovni asertivně prosazovat zelenou ideologii v její radikální nekompromisní podobě. Opět se prezentuje jako neempatická, do sebe zahleděná mocnost, která nebere ohledy na potřeby ostatních a má sklon do důsledků uskutečňovat pochybné ideologické projekty.

Při jeho současné váze a síle není po odchodu Velké Británie v EU mocnost, která by byla schopna německý vliv vyvážit, natožpak převážit. Potvrzují se dávné obavy z dob znovusjednocování Německa, které často pronášela britská premiérka Thatcherová. Ta se nekontrolovatelné německé dominance v EU obávala. Zelená politika, kterou Německo spolu s dalšími na ně navázanými převážně severoevropskými zeměmi vnutily Evropě, vedla a vede k úpadku, odchodu průmyslu,

ztrátě konkurenceschopnosti a poklesu životní úrovně. Válkou na Ukrajině Německo ztratilo levné suroviny, eurový polštář se vyčerpал, Čína se z odběratele německých výrobků změnila ve smrtící konkurenci a USA zavedly na německý vývoz vysoká cla.

To vše má za následek rozdělení a radikalizaci společnosti, zesílenou masovou migrací z Afriky a Asie, která vytváří paralelní společnost a konflikty. Německo tak vstupuje do nové éry znejistěné, s neudržitelnými politikami, názorově, ideově i etnicky rozdělené. Vyhlásilo obří program zbrojení, který dosud okázale pacifistickou zemi zásadně proměnil. Německý militarismus, který byl původcem válečných katastrof, musel být vykořeněn až totální válečnou porážkou. Jeho současné obnovení otevírá před sousedy a celou Evropou vážné otázky. Co po zuby vyzbrojené Německo jako jedna z největších světových vojenských mocností udělá s evropskou rovnováhou?

O mocenské rovnováze totiž není nutné mluvit pouze v globálním kontextu. Pro poměry v Evropě bude pojem mocenské rovnováhy neméně důležitý. Bez americké dominance bude Evropa ponechána sama sobě se všemi riziky, která to může přinášet. Například Francie, která je ještě v daleko větším ekonomickém i politickém rozvratu než Německo a která dosud byla hlavním německým partnerem a současně vyvažovatelem na evropské scéně, je německým zbrojením a jeho zjevnou sebestředností otevřeně velmi znejistěna. Středomořské země mají jiné priority než německá politika, ale nejsou schopny je proti Německu prosazovat. Východní Evropa je stále uhranuta ruskou agresí na Ukrajině a podstatné otázky ve vztahu k Německu si neklade. Ale měla by. To platí především pro nás.

Nepodceňujme stíny minulosti ve vztazích s Německem

České vztahy vůči Německu byly na politické úrovni po krátké euforii po pádu komunismu komplikovány obtížným

odrážením nároků organizací Němců odsunutých po válce z Československa na jakousi morální a majetkovou satisfakci. Tento tlak, občas velmi citelný, však měl z nejvyšších německých míst pouze dílčí a často formální podporu, neboť hrozil zkomplikovat delikátní proces německého znovusjednocení.

Řadu problémů si především naivním a nepromyšleným přístupem prezidenta Václava Havla česká politika způsobila sama. Nejde pouze o omluvu odsunutým Němcům, kterou nepředložene a bez politického mandátu k takovému kroku vyslovil, ale i o záměrnou neúčast v klíčových jednáních o německém znovusjednocení, kde si Polsko vymohlo německé uznání svých západních hranic. Havlovská česká zahraniční politika předpokládala, že Německo ocení českou zdrženlivost v této věci, ale dočkala se naopak hlasitých nároků na odškodnění a výhrůžek o zablokování českého vstupu do evropských institucí ze strany organizací vysídlenců.

Kancléř sjednotitel Helmut Kohl se sice oficiálně nedistancoval od těchto požadavků, ale ani je silně neprosazoval a snažil se spíše celý problém „vysedět“, jak bylo v podobných složitých případech jeho zvykem. Nakonec byl českou stranou a německou levicí dotlačen k jednáním, která vyústila ve sjednání Česko-německé deklarace, již v roce 1997 podepsal v Praze spolu s tehdejším premiérem Václavem Klausem. Ta orientovala česko-německé vztahy do budoucna a vyjádřila vůli obou stran nezatěžovat je otázkami tragické historie.

Tak tomu prakticky až dosud bylo. Česko-německé vztahy se bouřivě a široce rozvíjely a rozvíjejí ve všech oblastech. Obzvláště ekonomická spolupráce je klíčová. Pro nás je Německo hlavní hospodářský partner, na jeho prosperitě je česká ekonomika silně závislá, německé investice hrají u nás klíčovou roli. A proto platí, že nás dnešní zelená německá politika, kterou

prosazuje skrze Brusel, poškozuje ještě více, než poškozuje hospodářství německé.

Přesto je zcela evidentní, že navázání českého hospodářství na Německo je zásadní a trvalé, a to má i své politické důsledky. Řada předchozích českých vlád, včetně té minulé, německou politiku slepě následovala bez ohledu na vlastní zájmy. To se projevilo jak v servilním souhlasu s Green Dealem a na něm navázanými projekty, těžce poškozujícími české hospodářství, tak okamžitým kuriózním naskočením na nepřátelskou protiamerickou propagandu po nástupu Donalda Trumpa.

Německá politika však především v posledních letech české zájmy vůbec nevnímá, a to jak v ekonomické, tak i v politické oblasti. Je příznačné, že německý kancléř Friedrich Merz se ani rok od voleb, které jej vynesly do čela německé vlády, neobtěžoval navštívit ČR, což bývalo ve vztahu k sousedům minimálně zdvořilostní tradicí.

Německý postup v energetice brutálně ignoruje dopad na české hospodářství a problémy, které nám vznikají. Vypadá to, jako bychom nebyli považováni za partnera pro spolkovou vládu, ale odkazováni na úroveň spolkových zemí, především Bavorska a Saska. Česká politika na to přistupuje a Bavorsko se pro nás stává klíčem k německé politice. To však vedle pozitiv může mít i jistá úskalí, neboť Bavorsko je protektorem odsunutých českých Němců a jejich organizací.

Největší riziko pramení z toho, že se Německu nedaří vymanit z ekonomické stagnace, že se země politicky rozděluje a rozpory v ní prohlubují a že je malá naděje na potřebnou radikální změnu politiky, která by přinesla kýžené zlepšení situace a novou stabilitu. Tato nejistota kolem toho, jak bude vypadat budoucí Německo, trápí celou EU, ale nás by měla znepokojovat především.

Nedávná historie nás přesvědčuje, jak snadno mohou staré křivdy a konflikty za jisté politické konstelace vyplout znovu na povrch a zažehnout nové. Dvoustletý česko-německý antagonismus a jeho tragické vyvrcholení před 80 lety jsou opravdu břemenem, které může znovu recidivovat.

Česká společnost i politika až na výjimky nevěnují těmto rizikům vůbec žádnou pozornost. Sice na naše občany už nepříznivě dopadají důsledky německé zelené politiky v podobě cen energií a nejisté budoucnosti českého průmyslu, ale mainstream vytváří dojem, že jediná hrozba pro nás přichází z Ruska válčícího na dalekém Donbase. Přitom vývoj v Německu je pro nás daleko významnější než dění někde za Dněprem, ale to si odmítáme přiznat.

Pro příklady nebezpečné hry s minulostí není třeba chodit daleko. Progresivistické politické síly, většinou navázané na Německo, které v Evropě začaly ztrácet pozice, spustily na Slovensku i u nás ve snaze získat vnější podporu velmi podezřelé a nebezpečné aktivity. Strana Progresívne Slovensko zvedla v politickém boji proti tamější vládě téma Benešových dekretů a údajné diskriminace slovenských občanů maďarské národnosti z nich plynoucí. Kromě získání jejich politické přízně se tím snaží poškodit vztahy Fica s Orbánem, ale také nastolit otázku Benešových dekretů znovu jako téma mezinárodní politiky, což je i zájmem jistých kruhů v Německu.

U nás je to podobné. V posledních měsících probíhá vyhrčená mediální kampaň ze strany různých politických a mediálních celebrit (Pithart, Urban, Kalvoda aj.) proti prezidentu Edvardu Benešovi a jeho odkazu. Načasování této aktivity jistě není náhodné.

Připravovaný sjezd landsmanšaftu v Brně je dalším krokem na této frontě, a přestože bude oficiálně probíhat pod okázalými hesly smíření Čechů a Němců, vtahuje do vzájemných

vztahů implicitně znovu otázky minulosti, křivd a požadavků na satisfakci. Lze očekávat tlak na zrušení Benešových dekretů, jako údajně nehumánního reliktu minulosti poškozujícího naše bývalé spoluobčany, dnes přece znovu přátele.

Oficiální česká politika není na něco takového vůbec připravena. Technokratický premiér Babiš je plně zaměstnán bojem s dopady Green Dealu a snahou o prosazení změkčení, pokud ne přímo zrušení jeho nejhorších součástí. Bez souhlasu německé politiky je to v evropských strukturách neprosaditelné. Minulost a rizika z ní plynoucí nevnímá. Snaží se získat v Německu podporu, kde se dá. A nachází ji v Bavorsku, jejíž konzervativní premiér nesouzní s levicovým zeleným mainstreamem na spolkové úrovni. Ale cena za podporu již byla vyslovena – sudetoněmecký sjezd v Brně proběhne za účasti bavorského premiéra, čímž sjezd získává silný politický význam. Lze očekávat, že se bohorovná česká vláda připojí.

Podstatné je, že dnes proti případnému německému tlaku v těchto otázkách či jiným nárokům jakékoliv povahy stojíme sami. Rusko je ze hry, Američany Evropa nezajímá, Francie a Británie potřebují Německo, nikoliv nás a u sousedů oporu těžko najdeme.

Proto každá, i zdánlivě soukromá akce může mít do budoucna závažné důsledky. To poslední, co si můžeme v této věci dovolit, je naivita a ignorance. Vstupujeme s Německem do nejisté sezony se vším všudy.

2. 3. 2026

Proč tak snadno zapomínáme na část naší bolestivé historie?

Ivo Strejček

Letošní Sudetendeutsche Tag (mohl bych sice napsat česky Sudetoněmecké dny, ale zvykejme si náležitě na tu němčinu) se ve dnech 22.–25. května nebude konat ani v bavorském Regensburgu, ani v Norimberku či Mnichově, ale v Brně. Ač jsme si od listopadu 1989 zažili celou řadu průlomových událostí, které se mezi Čechy a Němci odehrály, ony letošní Sudetoněmecké dny v Brně skutečně průlomové budou. Poprvé od konce druhé světové války a odsunu Němců z pohraničních částí naší země se podobná událost bude odehrávat na českém území. A, jak se také zatím zdá, domácí veřejnost si oné události moc nevšimá.

Je „Brno“ skutečně průlomem?

Ke slovu „průlomový“ je ve vztahu k sudetským Němcům nutno přistupovat obezřetně. Průlomová totiž byla pro naši zemi každá událost spojená po listopadu 1989 s touto částí Němců.

Průlomový byl už dopis Václava Havla německému prezidentu Richardu von Weizsäckerovi z listopadu 1989, ve které Havel, ještě jako mluvčí Charty 77 a neoficiální vůdce režimní opozice, napsal: „Osobně – stejně jako mnozí moji přátelé – od-suzuji odsun Němců... Považujeme jej za hluboce nemorální čin, který nezpůsobil neštěstí jen Němcům, ale v nemalé míře i Čechům samým.“ Krátce před svým zvolením prezidentem

poté prohlásil Havel v rozhlase, že „bychom se měli omluvit těm Němcům, kteří byli po válce vyhnáni a na které jsme uplatnili princip kolektivní viny“. A byl to znovu Václav Havel, kdo, již ve funkci československého prezidenta, vedl svoji první zahraniční návštěvu do Německa, aby tam mluvil „o nutnosti vzájemného odpuštění“. Václav Havel šel v roce 1992 dokonce ještě dál a byl ochoten nabídnout těm Němcům, kteří se vzdají majetkových nároků, i československé občanství a účast v privatizaci.

To vše, co se ve vztazích mezi Československem a Sude-toněmeckým landsmanšaftem dělo od samotného začátku 90. let, považuji za průlom, které česko-německé vztahy průběžně a zásadně ovlivňovaly. Havlovy zbrklé a nevyzrálé formulované pozice, kterými vycházel (pro významnou část československé veřejnosti překvapivě) vstříc letitým sude-toněmeckým nárokům, učinily ze sudetoněmeckého tématu jednu z nechtěných os československé a české zahraniční politiky, ale – což považuji snad za ještě podstatnější – učinily z něho dlouhodobý bolestivý český vnitropolitický a vnitrosociální problém.

Průlom, průlom a průlom na cestě k Brnu

Na cestě k letošnímu Sudetendeutsche Tag v Brně následovaly další a další „průlom“. Sudetoněmecké dny postupně navštěvovali Marxová-Tominová (členka ČSSD) či lidovecký ministr kultury Herman. Ten přednesl v Norimberku 2016 projev v němčině, oslovil přítomné „milí krajané“ a projevil lítost nad násilnostmi při poválečném odsunu. Následující rok vystoupil na Sudetoněmeckých dnech místopředseda české vlády lidovec Bělobrádek, čímž, mimo jiné, demonstroval politickou blízkost českých a německých lidovců. V roce 2023 z pozice ministra pro evropské záležitosti vystoupil vstřícně v Regensburgu před sudetské Němce i Mikuláš Bek.

Právě přes všechny tyto průlomy vedla cesta do letošního Brna.

O čem onen celý polistopadový vývoj na české politické scéně fakticky vypovídá? Ony „průlomy“ jsou totiž o nás, jsou výpovědí o naší laxnosti, nedůslednosti a neodpovědnosti k naší historii. Jsou mnohem méně o sudetských Němcích, tím méně o Němcích samotných. Jsou o neschopnosti části polistopadové české politiky (ale také významné části českých intelektuálů a médií) vést vůči sudetským Němcům a jejich nárokům naši vlastní sebevědomou politiku založenou na českých zájmech.

Česko-německá deklarace: jak jsem ji osobně prožil

Až Česko-německá deklarace podepsaná premiérem Václavem Klausem a německým kancléřem Helmutem Kohlem v Praze na konci ledna 1997 vnesla do vzájemných vztahů nezbytné zklidnění a tolik potřebný optimismus pro další užitečnou a racionální spolupráci obou národů. Byla dokumentem politickým, nikoliv právním, tudíž zcela přirozeně dokumentem kompromisním.

Na tomto místě a v souvislosti s tímto dokumentem bych chtěl připomenout dvě osobní autentické vzpomínky, které jsem s finální přípravou a samotným podpisem Česko-německé deklarace prožil.

Ta první je spojena s návštěvou premiéra Václava Klause na jednání Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě v prosinci 1996 v Lisabonu, kde jsem jako vedoucí tiskového odboru Vlády České republiky s Václavem Klausem byl. Na toto jednání český premiér cestovat neměl, reprezentace České republiky v OBSE náležela prezidentu Havlovi. Ten však byl v té době nemocen, a proto do Portugalska cestoval Václav Klaus. Ukázalo se, že shodou okolností to byla zahraniční cesta velmi cenná.

Na opravdu nezáživném jednání OBSE mnoho času Václav Klaus nestrávil. Zato strávil dlouhé hodiny jednáním s Helmutem Kohlem. Do ruky se mu totiž dostal oběma stranami připravovaný návrh deklarace, jejíž znění (pokud by bylo v tomto tvaru odsouhlaseno) by bylo pro českou stranu zcela nevýhodné. Oba státníci spolu jednali pět šest hodin, text opravili a dohodli se na hlavních obrysech budoucího znění deklarace.

Ze zkušenosti z onoho prosincového Lisabonu tak mohu potvrdit, že nebýt v té době zcela zásadního příspěvku Václava Klause, Česko-německá deklarace by se zřejmě rozhodujícím milníkem v moderních česko-německých vztazích nemohla stát.

Moje druhá vzpomínka spojená s Česko-německou deklarací je také velmi osobní a ve svých důsledcích také o leccčems vypovídá.

Deklarace byla podepsána českou a německou stranou na konci ledna 1997 v Praze v Lichtenštejnském paláci. Na stejném místě se konala i velká tisková konference, která událost oficiálně zakončovala. Neznal jsem akreditované německé novináře a zástupce tamních médií, stejně jako Kohlův tiskový mluvčí samozřejmě neznal ty naše. Dohodli jsme se proto, že já budu vybírat české žurnalisty, on podobně ty německé.

Tisková konference probíhala bez problémů až do okamžiku, kdy německý mluvčí vybral poslední německý dotaz. Ukázal na člověka, který se představil jako zástupce Sudeten-deutsche Zeitung (Sudetských novin) a položil Kohlůvi dotaz, zda deklarace považuje majetkové nároky sudetských Němců za uzavřené. Zcela zkoprnělí jsme si vyslechli vyhýbavou odpověď německého kancléře naznačující, že německá strana si v tomto problému stále ponechává jistou volnost výkladu. Dnes jsem přesvědčen, že německá delegace šla promyšleně naproti sudetským zájmům a závěrečnou část tiskové konference

si zkonstruovala tak, jak potřebovala pro své domácí potřeby (ač zrovna Kohl si asi moc nechtěl vnitroněmeckou politickou situaci zatěžovat případnými sudetskými nároky).

Proč onu druhou vzpomínku připomínám i po těch letech? Stala se mi cennou zkušeností, která mě naučila s mimořádnou opatrností posuzovat všechna slova i sliby pronášené předáky sudetských Němců.

Proč Brno?

Proč se první poválečné setkání sudetských Němců na území České republiky koná zrovna v Brně? Proč ne v Liberci, Jablonci (odkud pochází současný předák sudetských Němců Bernd Posselt), Františkových Lázních nebo Karlových Varech? Bylo by to příliš „okaté“? Bylo by to až příliš srozumitelné?

Brno, druhé největší město České republiky a metropole Moravy, bylo s německým živlem spojené víc než jiná naše města. Ještě v průběhu 19. století se drtivá většina obyvatel Brna hlásila k německému. Významná část brněnského průmyslu byla německá (nebo německo-židovská). Německý kulturní život představoval před druhou světovou válkou paralelní kulturní rovinu s tamním kulturním živlem českým. Brno mělo své německé v sobě a myslím, že je v sobě ve stopovém množství podprahově stále má.

Brno mělo vždy blíž k německy mluvící Vídni než k Praze. Patřilo k brněnskému společenskému bontonu sledovat Vídeň, mluvit jako ve Vídni, myslet jako ve Vídni. Pro Brno byla Praha v porovnání s Vídni městem provinčním. Život byl pro Brno více ve Vídni než v Praze. I tyto sentimenty jsou v Brně stále latentně přítomné (v Brně jsem prožil vysokoškolská léta a vím, o čem mluvím).

A pak je v Brně něco, co se bez zkušenosti a praktického doteku s tamním myšlením dá popsat obtížně. Brněnské politické

a intelektuální elity jsou totiž dlouhodobě stíhány zvláštním pocitem „těch v naší zemi až druhých“, který je nutí k soupeření a srovnávání se s Prahou při každé možné příležitosti. Snad i proto je pro sudetské Němce snadnější proniknout do České republiky skrze Brno, neboť Praha je skutečně stále ještě příliš vzdálený cíl. Pro některé Brňany tak může být pozvání sudetských Němců k oslavě Sudetendeutsche Tag do Brna výzvou, jak „Prahu předběhnout“. Nevím.

Brno, ze všech (a mnoha dalších) zmíněných důvodů, je místem plodným na lidi velmi osobitých politických a společenských názorů, ač tato metropole nikdy nestvořila silného politického vůdce a přesvědčivého lídra s celostátním přesahem. Proto může být dnešní Brno tak snadno charakterizováno spolkem „Meeting Brno“, který vlastně ani jinde vzniknout nemůže. Myšlenkově zvláštní směs lidí: jihomoravsky lidoveckých (záměrně nepoužívám slovo katolických), přesto intelektuálně levicově pokrokových lidí snících o Moravě, kteří mají blíž k sousednímu Dolnímu Rakousku, lidí ambiciózních emancipovat se na Praze, toužících „nějak“ překonat Prahu a hledajících způsoby, jak toho dosáhnout. Brno je v dnešní České republice městem, ve kterém se nejspodněji uchytí myšlenka moralistního vyrovnávání se s minulostí.

Snad z těchto důvodů, tak lehce Sudetským landsmanshaftem využitelných, mohou být první Sudetoněmecké dny v Brně. V jiném českém městě si to představit zatím nedovedu.

Něco se změnilo

Měli bychom si ovšem položit otázku nejvážnější: co se ve vnímání české veřejnosti natolik změnilo, že se po více než osmdesáti letech od konce druhé světové války sudetští Němci vracejí do České republiky vítáni, a vypadá to, že si této – tak symbolické – události zatím málokdo vážně všímá?

První a na první pohled snad nejpřirozenější odpověď lze hledat v oslabování naší historické paměti. Lidí, kteří si válečné události ještě pamatují a kteří v kontextu běhu historie ze zkušenosti vědí, že nejprve byl v českém pohraničí Konrad Henlein se svým štváním o „domově v Říši“, pak bylo vyhnání Čechů z pohraničí, pak byl protektorát, heydrichiáda, popravy našich vlastenců, mučení a německé koncentráky, potom prohra Německa ve válce – a až pak bylo vysídlení těch, kteří dodneška méně mluví o vlastních vinách, zato více o vyhnání a nespravedlivé kolektivní vině na ně spáchané. Takových pamětníků v naší zemi rychle ubývá.

Ani současná česká škola a výuka historie v kontextu dějů už příliš nepomáhají. Naopak. Čím hlouběji se stáváme součástí europeizačních procesů, tím častěji jsou naše dějiny vykládány jako dějiny „evropské“, jako běh historie, ve které jsme všichni buďto stejně vinni, nebo všichni stejnými vítězi. To, co nám tady na konci května v Brně pod maskou „Život je setkání“ (jak se brněnské Sudetoněmecké dny oficiálně jmenují) předvede Sudetoněmecký landsmanschaft, bude potvrzením tohoto trendu, ve kterém je historie již léta účelově politizována – tedy prepisována – metodou symetrizující viny.

Přestože takový přístup i výklad historie jsme, minimálně vůči našim předkům, povinni odmítnout, za lehkovážného přihlížení české veřejnosti k tomu asi dojde.

Pořádání prvních Sudetoněmeckých dnů na českém území od druhé světové války nezjednodušuje jenom nedostatek historického vědomí a odpovědnosti k naší národní historii. Sudetským Němcům se jejich cesta do Brna (tedy do České republiky) otvírá jako zrcadlo našeho „huráevropanství“. České „hlavně být v Evropě“, „hlavně moc nekverulovat“ (jak bývá napomínán každý, kdo chce s odvahou na unijní úrovni hájit české zájmy), „už konečně přestat být Čecháčky a přijmout

evropské hodnoty“, to jsou fráze, které si v Čechách sami na sebe vymýšlíme a nevědomě (někteří určitě vědomě) tím připravujeme prostor pro akce typu Sudetoněmecké dny.

Právě tyhle „evropské“ postoje hlásané nejpodivnějsími neziskovými organizacemi obvykle napojenými na finančně štědré německé (sudetské) spolky i nesebevědomá část české politiky bezvýhradně opojená „zářnou budoucností“ v Evropské unii postupně vytvářely v naší zemi atmosféru příznivou pro „konečné smíření“ – tím šly prvním Sudetoněmeckým dnům v České republice naproti.

A obávám se, že dalším (a jistě ne posledním) důvodem, který vytvořil v České republice podmínky příznivé pro „návrat našich milých sudetoněmeckých spoluobčanů“ přes Brno do naší země, je rusko-ukrajinská válka.

Rusko (a nejen to dnešní) je českou politikou a domácími médii dlouhodobě vykreslováno jako hrůza hrůz, jako původce všeho špatného i jako příčina všech mezinárodních krizí. Mluvit dnes v Čechách o významném podílu Sovětského svazu a jeho armády na osvobození Československa od Němců a jejich zrůdností, kterých se ve druhé světové válce dopouštěli, se sice ještě „nějak“ může, ale současně se programově vytváří atmosféra, že nás málem osvobodili jen Američané, zatímco Rusové nás svými tanky přijeli „obsadit a okupovat“. Nepřeháním. Stačí si vyhledat výroky některých českých politiků.

Válka na Ukrajině mezi námi nechala zdomácnět „banderovce“ jako přijatelný pojem, který je účelově převyprávěn jako jakési pozitivní hnutí části ukrajinského lidu, prostřednictvím kterého vyjadřoval odpor ke stalinismu a sovětskému komunismu. Můžeme-li považovat v dnešní době banderovce za protikomunistické (protisovětské, protiruské) hrdiny, proč podobně shovívavě nepřistoupit ke Konrádu Henleinovi či K. H. Frankovi (abych jmenoval nejvýznamnější zástupce sudetských

Němců)? Proč se konečně „nesmířit“ a nepozvat sudetoněmec-
ké „spoluobčany“ do České republiky? Jestliže v jednotkách
dnešní ukrajinské armády mohou jezdit vozidla s trámčovými
kříži, kterými Němci označovali svoji druhoválečnou techniku,
jestliže někteří ukrajínští vojáci na svých uniformách nosí hrdě
insignie tolik podobné identifikačním znakům některých nacistic-
kých jednotek a nám to nevadí, proč bychom se měli pozasta-
vovat nad přítomností sudetských Němců v Brně?

Rusko-ukrajinská válka urychlila řadu procesů, které by bez
válečné atmosféry a bez neustále vytvářeného pocitu vnějšího
ohrožení Ruskem byly sotva proveditelné v tak krátkém čase,
jak vidíme dnes. Centralizace moci do rukou bruselských insti-
tucí, ohromující náklady na zbrojení, otevřená příprava evrop-
ské armády, tomu všemu válka na Ukrajině otevřela dveře.

I proto se obávám, že tento tragický konflikt ve svých dů-
sledcích právě umožnil sudetským Němcům, aby se s pomocí
některých zájmových českých kruhů vrátili přes letošní květno-
vé Brno do naší země.

Je samozřejmě nutné a správné dívat se dopředu, pěstovat
pozitivní kontakty všeho druhu a spolupracovat. To však nic
nemění na tom, že jsme povinni protestovat a jsme povinni vy-
jadřovat naše rozhořčení nad organizací Sudetendeutsche Tag
na českém území. Jsme tím povinni nejen vůči našim předkům,
ale i našim dětem a vnukům právě kvůli oné pozitivní budouc-
nosti.

27. 2. 2026

Od Mnichova 1938 k Brnu 2026: smíření, nebo revize dějin?

Michal Semín

Sjezd Sudetoněmeckého landsmanšaftu (dále jen SL) plánovaný na květen 2026 v Brně není, navzdory deklarovaným úmyslům organizátorů, neutrální kulturně-společenskou akcí, ale politickým gestem. Gestem relativizujícím německou okupaci, zpochybňujícím legitimitu odsunu a otevírajícím prostor revanšistickým nárokům.

V kontextu dějin českých zemí a neměnného německého postoje k dekretům prezidenta republiky (brzy stvrzeným obnoveným československým parlamentem jako platné zákony) jde proto o krok, jenž je nejen nevhodný, ale přímo nebezpečný. Proto spolek Svatopluk inicioval dopis mluvčímu SL Berndu Posseltovi, který podepsalo přes 40 výrazných osobností českého veřejného života včetně dvou představitelů Institutu Václava Klause. Posselt v něm byl vyzván, aby SL svůj záměr přehodnotil a svůj pravidelný sjezd uspořádal jinde než na území České republiky.

V nekonfrontačně, leč svým vyzněním přímočaře laděném dopise se uvádí, že upřímná spolupráce, zmírnění křivd a překonávání animozit jsou legitimní cíle, plánovaný sjezd SL v Brně si však takové cíle neklade. Oficiální rétorika o kultuře dialogu a porozumění je podle dopisu v rozporu s předchozími kroky a výroky vedení SL (zejména zpochybňováním Benešových dekretů a kritikou Česko-německé deklarace z roku 1997).

Dopis tvrdí, že zodpovědní státníci zacházejí s pamětí bolestných dějin maximálně citlivě a nevyužívají ji k politickému tlaku, zatímco představitelé SL tuto hranici opakovaně překročili a svými postoji dialog spíše narušili, než aby jej prohloubili. Jaké argumenty stojí na straně těch, kteří dopis podepsali?

Jsou to v jádru argumenty politické, dané současnou vnitropolitickou i zahraničněpolitickou situací, nelze je však plně pochopit bez znalosti širšího rámce mnohdy trpkých dějin česko-německých vztahů. Historický spor mezi českým státem a německou mocí není přece epizodou několika let nacistické hrůzovlády, ale mnohasetletou linií střetu, v níž se německé elity opakovaně snažily české země podřídit nebo rozbít. Od středověkých válek až po národnostní krizi 19. století se důsledně stavěly proti rovnoprávnosti češtiny i plné svébytnosti českého státu. Tento trend vyvrcholil po roce 1918, kdy většina českých a moravských Němců odmítla nový stát, zakládala separatistické provincie (odmítněme jednou provždy termín Sudety, který byl zaveden na přelomu 19. a 20. století velkoněmeckými aktivisty a později převzat nacistickým hnutím a který nemá žádnou oporu v tradičním zemském dělení českého státu) a usilovala o jejich připojení k Německu a Rakousku.

Henleinovské hnutí pak ve 30. letech koordinovaně připravilo rozbití Československa a stalo se klíčovým nástrojem Hitlerovy expanze, což vyvrcholilo Mnichovem, odtržením pohraničí a následnou okupací. Ta si vyžádala stovky tisíc českých obětí, ať už v přímých represích, na frontách, či v důsledku nucených prací a věznění. Bez likvidace Heydricha a následné vojenské porážky Německa by plánovaná genocida českého národa pokračovala, jak otevřeně naznačovaly nacistické plány na kombinaci vyvraždění, vystěhování a poněmčení.

Právě touto optikou musíme pohlížet na poválečné retribuce včetně samotného vystěhování německého obyvatelstva.

Připomeňme si základní fakta: Odsun německého obyvatelstva nebyl spontánním českým rozhodnutím, ale součástí poválečného uspořádání dohodnutého hlavními vítěznými mocnostmi – zejména Postupimskou dohodou z roku 1945, která předpokládala přemístění německého obyvatelstva z Polska, Československa a Maďarska. Cílem nebylo potrestat všechny Němce jako viníky, ale odstranit dlouhodobý zdroj konfliktu a zabránit opakování situace z let 1938–39, kdy početná a politicky mobilizovaná německá menšina sloužila jako nástroj rozbití státu. Skutečnost, že statisíce Němců v Československu zůstaly, ukazuje, že nešlo o mechanickou „kolektivní vinu“ aplikovanou na každého jednotlivce, ale o kombinaci politického rozhodnutí a individuálního posouzení. V československém případě (nezapomínejme, že odsun Němců probíhal i v Polsku, Maďarsku, Rumunsku či Jugoslávii) navíc vysídlení paradoxně zachránilo významnou část Němců před chaotickým poválečným násilím, tzv. divokým odsunem.

Tuto realitu SL evidentně nevnímá, vždyť až do roku 2014 oficiálně požadoval uznání „práva na návrat“ a majetkové reparace. Připomeňme si, co bylo ještě před 12 lety součástí jeho stanov: *„SL prosazuje právní nárok na domovinu, její znovuzískání a tím i realizaci práva národnostních skupin na sebeurčení“* a *„hájí právo na vrácení zkonfiskovaného majetku sudetských Němců, případně na jeho rovnocennou náhradu“*. Tyto požadavky již tedy ve stanovách nejsou, na konfrontačním postoji SL k legálním aktům poválečného Československa to však nic nemění.

Stoupenci „smíření“ podle sudetoněmeckých not rádi zdůrazňují obrat, k němuž mělo dojít v souvislosti se zvolením Bernda Posselta do funkce mluvčího SL v roce 2008 (předsedou je od roku 2014). Má to být totiž on, kdo prosadil změnu stanov a údajně vstřícnější postoj k českému národu a jeho státu. A tak by prý ČR, jako výraz uznání, měla z některých svých

dosavadních pozic ustoupit také. Není ale tato změna ve skutečnosti jen důsledkem pevného postoje české politické reprezentace spíše než výrazem dobré vůle předáků SL? Seškrstal by SL svůj seznam požadavků v situaci, pokud by český stát svoje oprávněné zájmy nehájil? Nebud' me naivní...

Berndu Posseltovi zjevně neleželo na srdci česko-německé smíření ani zájmy jeho někdejších „krajanů“, když v roce 2003 jako poslanec Evropského parlamentu hlasoval proti přijetí České republiky do Evropské unie – byť se tak v daný okamžik ocitl, z úplně jiných pohnutek, na stejné straně jako já či moji přátelé z IVK. Posselt chtěl ČR potrestat, ne ji uchránit budoucí eurodiktatury. Jinak je totiž Posselt vzorným euroobčanem. V textech a projevech, které pronáší jako prezident německé Panevropy, opakovaně kritizuje „renacionalizaci“ v členských státech a hlásá, že i ty největší evropské země jsou v globálním měřítku „malé státy“, které se musejí politicky integrovat. Národní stát chápe jako překonanou formu a preferuje silný nadnárodní útvar – tedy fakticky evropský superstát. Takže bojovník proti nacionalismu včetně toho německého? Kdeže. Posselt není protivníkem nacionalismu jako takového, ale jen odpůrcem nacionalismu těch národů, které se stavějí proti sudetoněmeckým či integračním ambicím. Německý a sudetoněmecký národní zájem naopak legitimizuje a snaží se ho prosazovat prostřednictvím „Evropy“ – tedy nadnárodního rámce, který má zároveň oslabit obranyschopnost menších států, čímž fakticky naplňuje podstatu modernizované, eurofederalistické verze německé středoevropské dominance.

Ale zpět ke zmíněným dekretům, později již zákonům. I pod vedením Bernda Posselta SL dekrytely principiálně odmítá, mluví o „bezprávném vyhnání“ a rámuje vysídlení jako porušení lidských práv, nikoli jako důsledek německé agrese a kolaborace většiny sudetských Němců s Hitlerem. Tím se těžiště přesouvá

z přímých majetkových klauzulí do roviny symbolicko-právní, která je pro dlouhodobý revizionismus ještě výhodnější. Vzdá-li se totiž SL explicitních požadavků na vrácení majetku, nemůže být obviňováno z „hamižného revanšismu“. Jazyk „bezpráví vyhnání“, „porušení lidské důstojnosti“ či „lidských práv“ je totiž pro západní politické a právní prostředí přijatelnější než pouhý boj o majetek. Jakmile se v evropském diskurzu ustálí obraz odsunu jako „morálně i právně nepřijatelného aktu“, usnadní to všechny budoucí pokusy o zpochybnění dekretů či poválečného uspořádání – bez ohledu na to, zda dnes existuje formální majetkový požadavek ve stanovách SL, nebo ne.

O možné absenci změny smýšlení v SL, kamuflované změnou taktiky, může svědčit také to, že jeho nedílnou součástí zůstává organizace Witikobund. Vznikla v roce 1950 jako elitní spolek sudetoněmeckých nacistů a navazovala na nejradikálnější proud Henleinovy strany. V jejím vedení stáli bývalí významní funkcionáři sudetoněmeckého nacistického aparátu (Walter Becher, Walter Brand či Siegfried Zoglmann). V 50.–80. letech měla zásadní vliv na personální obsazení a směřování SL, členové Witikobundu obsazovali klíčové funkce a tvořili názorovou „pravici“ sudetoněmeckého živlu. Podle odborných studií tvořili „witikoni“ v minulosti významnou část Sudetoněmecké rady a dalších grémií a jejich vliv přesahoval i do německé stranické politiky. Dnes již sice není masovou organizací s rozhodující většinou v SL, přesto představuje viditelné křídlo s ideologickým a kádrovým vlivem. Ještě stále dovede mobilizovat odpor proti každému „změkčení“ stanovisek k odsunu a k Benešovým dekretům (viz časopis Witiko-Brief, v němž vycházejí silně protičeské texty či články relativizující německé válečné zločiny). Jak máme věřit upřímnosti změn v postojích SL, když Witikobund zůstává jeho nedílnou součástí? Samotná existence a tolerování této organizace v sudetoněmeckém

prostředí ukazují, že radikálně revanšistická a protičeská linie není zlomena, je jen odsunuta na vedlejší kolej. Skutečnost, že SL Witikobund ve své struktuře toleruje (jakkoli zeslabuje jeho viditelnost), posiluje podezření, že jde o vědomou taktiku: prezentovat navenek přijatelnou, „evropsky“ působící tvář, ale udržet si „tvrdé jádro“ pro případné využití v budoucnosti.

Pro českou stranu z toho plyne, že formální absence majetkových nároků ve stanovách nesmí být vnímána jako bianco šek k legitimizaci působení SL na našem území nebo jako důvod k ústupkům ve věci dekretů a historického výkladu. Smíření, které stojí na takto „taktním“ odložení cílů, nikoli na jednoznačném uznání viny za rozbití ČSR a utrpení českého obyvatelstva i spravedlnosti odsunu, je křehké, asymetrické a z dlouhodobého hlediska otevírá prostor pro další revizionistický tlak, jehož majetkový rozměr je jen jedním z mnoha – a nikoli nejdůležitějším.

Konání sjezdu SL v Brně by vyslalo, fialovsky řečeno, tři velmi problematické signály. Zaprvé by naznačilo, že česká politická reprezentace přijímá sudetoněmecký výklad poválečných dějin jako alespoň rovnocenný, čímž by implicitně relativizovala odsun původního českého obyvatelstva i viny těch, kteří se podíleli na rozbití republiky a okupaci. Dále by oslabilo význam odboje a obětí, protože by se prostor, kde tisíce lidí trpěly pod německým násilím a kde se realizoval projekt „Heim ins Reich“, proměnil v kulisu pro akci organizace, jejíž mnozí členové výsledky války nikdy plně nepřijali. A zatřetí by posílilo v Německu i v rámci Evropské unie ty proudy, které dlouhodobě usilují o „přehodnocení“ poválečného uspořádání a o oslabování národní suverenity ve prospěch nadnárodních struktur.

Je v českém národním zájmu jednat s respektem k obětem okupace a k těm, kdo nesli zodpovědnost za osvobození a obnovu republiky. Představa, že by se v zemi, která zaplatila za

německou nadvládu statisíci obětí, konal sjezd organizace zpochybňující poválečnou spravedlnost, popírající odkaz Gabčíka, Kubiše, domácího odboje i lidických dětí, je děsivá. Brněnské organizace, kryté politickým vedením města, které zdejší konání sjezdu SL podporují, či dokonce spoluorganizují, si tak místo respektu zaslouží pohrdání.

Odmítnout konání tohoto sjezdu na českém území neznamená uzavírat se dialogu, ale trvat na tom, že skutečné smíření je možné pouze na základě pravdy, uznání viny a respektu k definitivním výsledkům druhé světové války – nikoli na úkor vlastní historické paměti a národní svébytnosti.

11. 3. 2026

Vzývání starých démonů

Ladislav Henek

Sudetoněmecký landsmanšaft (SL) bude schůzovat v květnu v Brně. A nebude to jen ledajaké setkání. Kdyby se do Brna vydalo pár členů vedení SL, nic proti takovým turistickým akcím. Jenže on to bude rovnou sjezd sudetských Němců – v České republice historicky vůbec poprvé.

Mnoho lidí u nás to vnímá jako projev arogance a nelze se jim divit. Landsmanšaft občas mluví o smíření, ale mnohem častěji o svých požadavcích. Ovšem skutečné smíření předpokládá jasné pojmenování příčin a následků, historické odpovědnosti a časové posloupnosti, nikoli jen zdvořilostní gesta a diplomatické fráze. Stejně tak předpokládá uznání správné váhy a míry zločinnosti jednotlivých událostí, a to od začátku do konce, od příčin k důsledkům. Nelze donekonečna hovořit o roce 1945 a vyhýbat se jasnému, nedvojznačnému, oficiálnímu přiznání odpovědnosti za zločiny třicátých let, zejména roku 1938, a také za všechny hrůzy, které poté následovaly. Přesně to ale sudetští Němci dělají. Vyhýbají se své strašidelné odpovědnosti. Proto sjezd Sudetoněmeckého landsmanšaftu v Brně nelze vnímat jen jako nevinné setkání pamětníků či gesto evropského dialogu. Je to politický akt se silnou symbolikou – což je jedním z podstatných důvodů, proč má být odmítnut.

Příběh má jasný začátek: Naprostá většina sudetských Němců v meziválečném období podporovala politiku Konrada Henleina, která se otevřeně stavěla za expanzivní strategii Adolfa

Hitlera. Aktivně se tak účastnili velezrady, rozbití demokratického státu. Následkem byla okupace, vyhnání statisíců československých občanů z pohraničí, likvidace československé suverenity, masové popravy, věznění, perzekuce, genocida, koncentrační tábory a systematické poněmčování českého prostoru. Neuvěřitelných 350 000 občanů Československa bylo vyvražděno.

Pokud by se tyto hrůzy nestaly, žádný poválečný odsun by nebyl. Odsun byl důsledkem nesmírně tragické spirály, kterou rozpoutala německá nacistická agrese – a tu naprostá většina sudetoněmecké populace nadšeně podporovala až do tragického konce. Ignorovat tuto zásadní příčinnou souvislost znamená brutálně zkreslovat dějiny. Landsmanshaft nemá ani nejmenší právo vznášet jakékoli apely, natož nároky. Dokud nepřijme hlubokou sebereflexi a nepostaví se jasně a veřejně čelem ke svým vlastním zločinům, nemá smysl s ním diskutovat.

Bez takové hluboké sebereflexe působí záměr SL uspořádat sjezd na českém území jako další snaha o přepisování historie. Jako úsilí uzavřít minulost jen ke svému vlastnímu prospěchu, bez plného, pravdivého pojmenování své strašné odpovědnosti a spoluodpovědnosti za statisíce pozabíjených lidí. Což vyvolává oprávněný odpor značné části české veřejnosti. Tento odpor není přitom projevem nacionalismu ani odmítání dialogu ze strany veřejnosti, jak vykřikuje progresivistická levice. Ne. Jde o naprosto elementární historickou spravedlnost.

Když si tento argument vyslechl jeden z kolegů, s úsměvem namítl: „A jak můžeš vědět, že přesně takovou historickou veleomluvu nehodlá SL v Brně zveřejnit? Co když se celý sjezd ponese v duchu sypání si popela na hlavu, bičování se sedmiocasou kočkou, vášnivých proseb o odpuštění, příznávání se k nacistické minulosti, velezradě, teroristickým útokům a pilnému napomáhání v páchání zločinů?“

No, to samozřejmě vědět nemohu. Ovšem dávám tomu asi stejnou šanci, jako že na věži svatovítské katedrály přistane UFO, nezpůsobí žádné škody, zformuje se do tvaru srdce a bude svítit až do konce roku celé Praze. Zázraky se občas dějí. Ale pokud k tomu nedojde, pak nebude brněnský sjezd LS ničím jiným než dalším nezodpovědným a nebezpečným vzýváním starých apokalyptických démonů a opětovným narušováním česko-německých vztahů.

27. 2. 2026

Dvě fotky

Ladislav Jakl

Cheb je městem s tisíciletou pohnutou historií. Nejméně 150 posledních let z ní je zdokumentováno dobovými fotografiemi. A dvě z nich jsou mimořádně zajímavé svým vzájemným srovnáním.

Obě fotografie zachycují hlavní náměstí, dnes zvané Krále Jiřího z Poděbrad. První fotka je spíše ponurá, jede po ní několik obrněných vozů, které nevítá nikdo, až při podrobnějším průzkumu snímku najdeme jednoho občana schovaného za Herkulovou kašnou před Špalíčkem, druhý obejduje někde u průchodu do dnešní Provaznické ulice. Na té druhé fotografii vidíme tisíce místních obyvatel radostně vítajících příjíždějícího osvoboditele květinami a pozdravnými gesty. Větší kontrast si snad ani nemůžeme vymyslet.

Druhá zmíněná fotka je starší. Pochází ze třetího října roku 1938. Vítaným osvoboditelem (aspoň tak ho zjevně viděla naprostá většina tehdejších místních obyvatel) byl Adolf Hitler, který se přijel podívat na Mnichovskou dohodu právě „osvobozené“ město.

Prvně jmenovaná fotka je ze třicátého dubna 1945 a zachycuje příjezd jednotky, kterou nikdo z místních za osvoboditele evidentně nepovažuje. Je to 1. Československá obrněná brigáda, která vstoupila do města hned po amerických jednotkách a symbolicky tak obnovila československou správu nad Chebem. (O 14 let později jsem se narodil v ulici po této jednotce pojmenované.)

Co nám říká srovnání obou fotek? Naprostá většina místních obyvatel tehdy nepovažovala Československo za svůj stát. Nejprve vítala připojení k Německu, zatímco poválečné obnovení příslušnosti k československému státu vnímala jako polití ledovou vodou. I proto jen pár let po válce většina těchto obyvatel Chebu už nebyla obyvateli Chebu. Ztráta domova byla jednou z tragédií strašlivé války, stejně jakou byla ztráta domova pro tisíce Čechů, vyháněných z pohraničí těsně před a těsně po Mnichovu. Nemluvě o milionech mrtvých.

Mnoho sudetských Němců na svou někdejší domovinu nezanevřelo a podobně jako třeba Anton Hart podporovali například obnovu památek v Chebu i okolí. Jiní cítili křivdu, a tu přenesli i na své potomky.

Potomci se sdružují a udržují při životě folklor i sentimenty. A také specifické egerlandské nářečí, které díky nim ještě zcela nevymřelo. Sdružují se a scházejí se. A napříště se mají sejít v Brně.

Jestli tam budou mít převahu ti, kdo v sobě živí křivdy, nebo ti, kdo se uměli vyrovnat se svou minulostí, to zatím nevíme. Bylo by ale nanejvýš dobře, kdyby si všichni účastníci, ale i všichni ti, kdo jejich akci budou popisovat a hodnotit, připomněli obě tyhle fotografie a chvíli o nich a o jejich kontrastu přemýšleli. V těch fotkách je odpověď na ty nejdůležitější otázky doby.

28. 11. 2025

Vydává Institut Václava Klause
Šárecká 29, 160 00 Praha 6
e-mail: office@institutvk.cz
www.institutvk.cz

IVK – Newsletter Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Speciál Newsletteru
Datum vydání: 10. 4. 2026